

Jeronimas Bildziukevičius. Divi Tutelaris Patrii Casimiri Insigne Virtutum Hieroglyphicis Emblematum figuris adumbratum... (1610)

Naudodamas poetinę ir vaizdinę raiškas jėzuitas Jeronimas Bildziukevičius knygoje Tėvynės globėjo šventojo Kazimiero dorybės, išreikštos emblemomis [17 il.] gvildena idealaus ir pamaldaus valdovo, tėvynės ir tikėjimo gynėjo, temą. Kūrinyje dedikuotas karalienei Konstancijai karaliaičio Jono Kazimiero gimimo (1609) proga. Įžangos žodyje autorius kuklinasi pristatydamas „mūsų tėvynės šventąjį globėją Kazimierą“, kurį, kaip teigia, „iš pirmųjų žiūrovų, purpurą dėvinčių palaimintųjų, eilių“ išvedė „į šią emblemų sceną ne pasipuošusį savo purpuriniu rūbu, ne vilkintį trabėją ir apsuptą valdžios ženklų, o tik virve susijuosusį mano liaupsių apsiaustą“. Jis sakosi žinojęs, kad karalaitis bjaurėjosi „išpūstos šlovės prašmatniu apdaru, ir po auksu tviskančiais drabužiais jam prie kūno blyksėjo dygliuotas diržas, po brangakmeniais – šiurkšti ašutinė. Mat tauresnėms sieloms tarp juokingų fortūnos barškaliukų mielos tik Dorybės puošmenos.[...]

Šv. Kazimiero atvaizdo istorijoje Jeronimo Bildziukevičiaus kūrinys yra vienintelis išsiskiriantis tokia gausia ir vaizdinga emblematika. [...]Tomas Makovskis (Tomasz Makowski, Thomas Makowius, 1575–1630) leidinį iliustravo 24 emblemomis, vaizduojančiomis šventojo karaliaičio dorybes. Šios dorybės yra universalios ir taikomos kiekvienam krikščioniui valdovui, tačiau po emblemomis esantys poezijos posmai užsimena tik apie šv. Kazimierui būdingą vienos ar kitos dorybės laikymąsi ir siekimą. [...]

Bildziukevičiaus poema yra prisodrinta prasmų, čia eilės tvarka išvardinsime emblemas ir pacituosime vaizdingus atvaizdų išaiškinimus. Valdžia (Imperium – erelis su karūna, [1 il.]): emblemoje – Lenkijos herbo taurus, nebijantis žiūrėti į saulę, „karališkas paukštis erelis“ – nes pats šv. Kazimieras yra kupinas „nemarios dvasios jėgos tėvynės erelis“, kuris apglobęs sparnais saugo savo jauniklius – lietuvių [kariuomenės] pulkus. [...] Uolumas (Perseverantia) [6 il.] – gervė, koja laikanti akmenį – ankstyvosios krikščionybės uolumo simbolis, čia reiškiantis taip pat ir šv. Kazimiero ištvermę maldingų praktikų ir askezės ugdyme: „Ar gaišintų tave, Kazimierai, liaupsės, ar ligos, tu į bažnyčią vis tiek dar neišaušus skubi“. [...] Autoritetas (Autoritas) [9 il.] – „taurus ilgaamžio veidas“ simbolizuoja jaunojo karaliaičio šv. Kazimiero brandą, nes jaunuolio kūne prigimtį sugebėjo nugalėti dvasia. Narsa (Fortitudo) [10 il.] – karys su kuoka rankoje prie sumestų ginklų krūvos – primena didingus šv. Kazimiero nuopelnus jo tautos kovose su barbarais maskviečiais. [...] Pastovumas (Constantia) [13 il.] – skriestuvai, šis instrumentas visada brėžia liniją tuo pačiu atstumu, kaip ir šv. Kazimieras niekada „neišsuko iš kelio“, „ryžęsis skaisčiai gyvent, jis taip ir mirė skaisčius“. Atsparumas (Perennitas) [14 il.] – laužas, lauras ir alyvmedis – alyvmedis ugnyje nesudega, šv. Kazimieras taip pat nepažeidžiamas, jokios pagundų liepsnos jo skaistybės nesunaikino, kaip tik atvirkščiai – pelnė jam šlovę. Šlovė (Decus) [15 il.] – trys skirtingos karūnos, surištos grandine, ir Aukso vilnos ordinas. Dvi karūnos parodo karališkąją kilmę, trečias „šviesos“ vainikas – tai dovana iš Dangaus, „dangiškame soste sėdinčio karaliaičio Kazimiero „pergalės karūna“. [...] Laisvė (Libertas) [17 il.] – du jaunuoliai su ietimis ir kepurėmis rankose iliustruoja „Romos paprotį“: veltinė kepurė vergo rankose – tai ženklas, kad jam suteikta laisvė. Prie šv. Kazimiero karsto kabantys votai taip pat yra ženklai, „palikti tų, kuriuos jis išlaisvino“ iš ligų, nelaimių ir prispaudimų. Dosnumas (Munificentia) [18 il.] – vandens čiaupas su šv. Florijono skulptūrele viršuje, iš kurio

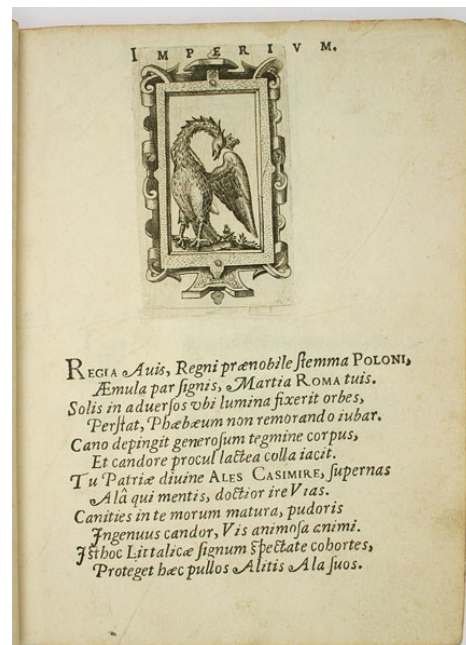
bėgantis vanduo laisto medį. Gyvenime „vamzdžiais atbėgęs vanduo žolynus sode rūpestingai laisto“, tačiau tikrosios versmės šaltinis yra „rojaus sodų vanduo“. Šv. Kazimieras – vargšų ir liūdinčiųjų užtarėjas, paguodos šaltinis, „štai dėl ko amžinai lieka žalia Lelija“. Begalybę (Infinitas) [19 il.] – išreiškia žiedo simbolis, nes nuo rajaus pasaulio šv. Kazimiero širdį „saugo apjuosęs aukso žiedas, tviskąs deimantine akimi“; auksas – ištikimybės ženklas, „deimantą tvirtumu lenkia šio princo dvasia“. Ilgaamžiškumas (Diurnitas) [20 il.] – nors šventasis gyveno trumpai, tačiau kankinių simbolis – giliai šaknis į žemę suleidusi, amžinai žaliuojanti palmė „puikuoja tu, kad laikas jos neįveikia“. Pamaldus, doras ir skaistus šv. Kazimieras „už nuopelnus“ įgyja palmės šaką ir „pelno dangų“. Viešpatavimas (Regimen) [21 il.] – skeptras – „karalių ir jų palikuonių simbolis“, valdovų skeptrai „žemai lenkiasi Šv. Kazimiero koplyčioje“ ir juo seka, tačiau šventojo rankas „lelija dabina“, ji yra šv. Kazimiero skeptras. Stabilumas (Stabilitas) [22 il.] – apverstas inkaras taip pat simbolizuoja kovas su pagundomis mūšyje už skaistybę, pralaimėjusi nuodėmė prisipažįsta, kad šv. Kazimieras „jau pasiekė saugų krantą ir jį inkaras laiko tvirtai“ (plg. Žyd 6, 18–19). Tvirtybė (Firmitas) [23 il.] – kolona su kario skulptūra viršuje – piktosios jėgos veltui šv. Kazimierą puola, „tvirtas jis kaip kolona ant amžinų pamatų“. Teisingumas (Iustitia) [24 il.] – svarstyklės, kurių konstrukcija laikosi ant kardo ir skeptro, „o iš viršaus nuleista laikanti jas štai ranka“ reiškia „pusiausvyrą tarp griežtumo ir malonės“, „jasmų pažabojimą“ – dorybes, kuriomis pasižymėjo šventasis karalaitis Kazimieras.

Ištraukos:

Ar Egiptui yra kuo didžiuotis? Šio Nilo dosnieji
Vandenys mūsų laukuos irgi augina javus.

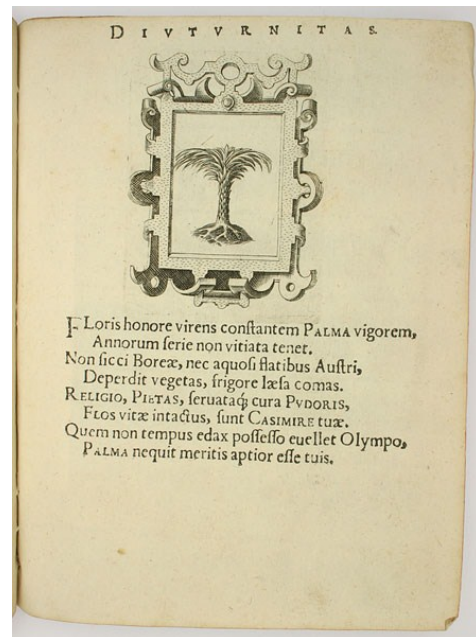
VALDŽIA

Lenkijos herbo taurus Erelis, karališkas paukštis,
(Žengė po panašiais mūšin karinga Roma),
Kilstelėjęs akis į viršum jo spindinčią saulę,
Kad neužstotų sparnais jos, pasilieka tupėt.
Plunksnomis baltomis pasidengia karališkas kūnas,
Tarsi sniegas baltai spindi iš tolo galva.
Šventas Kazimierai, tu, tėvynės ereli, įpratęs
Dangiškus tolius įveikt nešamas dvasios sparnų.
Tavo būdas brandus lyg žilo senolio, tyrumas
Įgimtas stebina ir dvasios jėga nemari.
Jūs, lietuvių pulkai, žygiuokite paskui šį ženklą –
Aras apglėbęs sparnais saugos savus jauniklius.

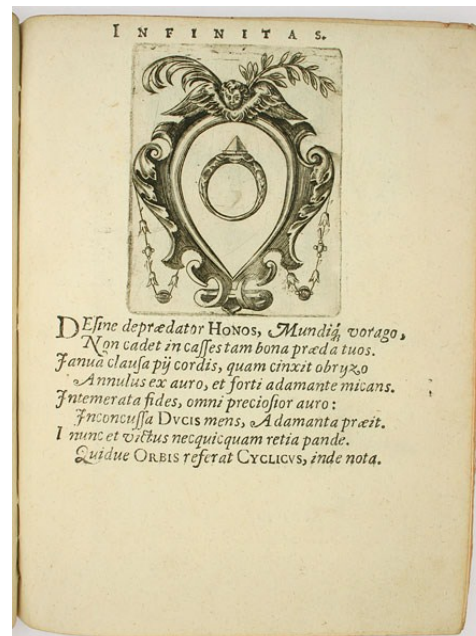
ILGAAMŽIŠKUMAS

Palmė puikuojasi tuo, kad laikas jos neįveikia:
Metų metais žali lapai – tai jos puošmena.
Nei borėjai sausi, nei lietu nešantys austrai
Jų nepajėgia nuplėšt, jų nepakanda šalna.
Pamaldumas, dora ir saugoma uoliai skastybė –
Štai, Kazimierai, kas puošmenos tavo yra.
Štai ta Palmė, kuri už nuopelnus tau priklauso.
Dangų tau pelnius, nė pats laikas jos nebeatims.

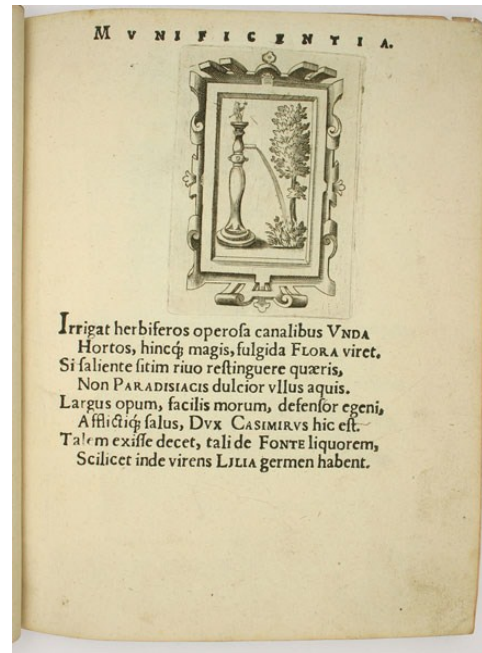
BEGALYBĖ

Liaukis, Šlove, ir tu, rajus Pasauli, medžioti –
Į jūsų kilpas puikus grobis tikrai nepaklius.
Jo tyra širdis užverta jums. Ją saugo apjuosęs
Aukso žiedas, tviskąs deimantine akimi.
Vertingesnė yra už auksą ištikimybė.
Deimantą tvirtumu lenkia šio princo dvasia.
Traukitės įveikti ir veltui spęskit žabangas –
Jums tada apvalaus Žiedo reikšmė paaiškės.

DOSNUMAS

Vamzdžiais atbėgęs vanduo žolynus sode rūpestingai
Laisto, ir augmenija suveši čia dar labiau.
Jeigu ieškai versmės, iš kurios atsigerti galėtum, –
Niekur skanesnio nėra, nei rojaus sodų vanduo.
Toks karalaitis yra, Kazimieras: jis – užtarėjas
Vargšų ir liūdinčių, jis – būdo švelnaus ir dosnaus.
Koks šaltinis – toksai ir vanduo iš jo turi lietus.
Štai dėl ko amžinai lieka žalia Lelija.

Iš Sigita Maslauskaitė, *Šventojo Kazimiero atvaizdo istorija XVI–XVII a.*,
Vilnius: Lietuvos nacionalinis muziejus, 2010.

<http://www.katedra.lt/sv-kazimieras/kn-dorybes-apie/>